

Pasaulinės aukštojo mokslo konferencijos (World Higher Education Conference, WHEC2022) aptarimas

2022.06.16 (nuotolinis renginys)

Susitikimą inicijavo Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos sekretoriatas, moderavo Švietimo programų vadovė Dalia Stabrauskaitė. Susitikimo metu kiekvienas renginio dalyvis pasidalino dalyvavimo šioje konferencijoje patirtimi ir išgirstomis mintimis, temomis, kurios pasirodė įdomiausios ir aktualiausios, aptarti tolimesni veiksmai.

Diskusijoje dalyvavo:

	Užimamos pareigos (nebaigtinis aprašas)	Dalyvavimo WHEC konferencijoje forma
prof. dr. Auksė Balčytienė	VDU Viešosios komunikacijos katedros profesorė, viena iš UNESCO Medijų ir informacinio raštingumo katedros vadovių.	Konferencijoje dalyvavo nuotoliniu būdu ir atidarė sesiją “Communicating Media and Information Literacy Research to Wider Audiences” ¹
dr. Laima Galkutė	Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos narė, VDU Politikos mokslų ir diplomatijos fakulteto mokslo darbuotoja.	Konferenciją stebėjo nuotoliniu būdu
Gražina Kaklauskienė	Švietimo mainų paramos fondo (ŠMPF) direktoriaus pavaduotoja	Konferencijoje nedalyvavo
Linas Leonas	SKVC Studijų vertinimo komisijos pirmininkas, LSMU Visuomenės sveikatos fakulteto lektorius.	Konferencijoje dalyvavo gyvai (vienas iš 3 oficialios Lietuvos delegacijos narių)
Klaudijus Melys	LIJOT jaunimo reikalų tarybos narys, VU bibliotekos veiklos analitikas.	Konferencijoje dalyvavo gyvai (vienas iš 3 oficialios Lietuvos delegacijos narių)
prof. dr. Inga Žalėnienė	Mykolo Romerio Universiteto rektorė, Tarptautinės universitetų asociacijos (IUA) valdybos narė.	Dalyvavo gyvai (asmeniškai pakviesta organizatorių), kalbėjo IUA organizuojamoje diskusijoje “Leading Universities into the Future – finding pathways to transformation” ²

Pagrindiniai konferencijos dokumentai:

<https://www.whec2022.org/EN/homepage/Roadmap>

<https://www.whec2022.org/EN/homepage/whec2022-resources>

Kiti konferencijoje pristatyti dokumentai, tyrimai, video žinutės ir kt.:

<https://whec2022.net/resources.php>

¹ Apie sesiją “Communicating Media and Information Literacy Research to Wider Audiences“: <https://events.unesco.org/event?id=1244680241&lang=1033>

² Diskusijos “Leading Universities into the Future – finding pathways to transformation” įrašas: <https://www.youtube.com/watch?v=UFFVIOJBBkE>

Toliau pateikiama vykusios diskusijos transkripcija. Transkribuota apie 90 proc. susitikimo; kalba redaguota minimaliai.

DALIA STABRAUSKAITĖ

Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos sekretoriato Švietimo programų vadovė

„(...) Šiandien susitinkam aptarti Pasaulinę aukštojo mokslo konferenciją, kuri vyko jau beveik prieš mėnesį, kol dar visai išspūdžiai nepamiršo. (...) Man atrodo, kad ypatingai naudinga tokia kolektyvi refleksija, kai renginys yra tokio dydžio ir kiekvienas galim tik mažą dalelę pamatyti, tada apsikaitimas tampa dar naudingesnis. (...)“

Parengiau kelias skaidres priminimui (...). Taigi konferencija vyko gegužės 18-20 dienomis Barselonoje, buvo įgyvendinama su daug partnerių, bet pagrindinis organizatorius buvo UNESCO, kartu su įvairiomis Ispanijos organizacijomis ir kitais techniniais partneriais, tokiais kaip OECD. Renginių kiekis buvo tikrai milžiniškas - apie 120 renginių, įvairių pristatymų, diskusijų, dirbtuvių, taip pat jaunimo iniciatyvos. Tie renginiai vyko paraleliai, reikėjo pasirinkti vieną iš kažkur 12-os tuo pačiu metu vykstančių.

(...) Kaip ir buvo komunikuota, pagrindinės temos, į kurias orientavosi organizatoriai buvo Covid'o įtaka aukštajam mokslui; aukštasis mokslas ir darnaus vystymosi tikslai; programų kokybė ir aktualumas; akademinis mobilumas; aukštojo mokslo vadyba; finansavimas; žinių kūrimas; tarptautinis bendradarbiavimas sinergijoms; aukštojo mokslo ateitis. Realiai, visi klausimai, kurie susiję su aukštuoju mokslu.

Organizatoriai į nacionalines UNESCO komisijas kreipėsi prašydami sudaryti delegacijas ir buvo nurodyti pageidavimai, kaip ji turėtų būti suformuota. Pagal užimamas pareigas, kad atspindėtų skirtingas institucijas, sektorius. Tad kaip aukštojo mokslo politiką formuojantis ir aukštojo mokslo institucijas atstovaujantis asmuo vyko prof. dr. Rimvydas Petrauskas, kuris yra ne tik Vilniaus universiteto rektorius, bet ir Lietuvos universitetų rektorių konferencijos prezidentas. Jis, deja, šiandien prisijungti negalėjo (...), šiandien dalyvauja diplomų teikime. Studijų kokybę vertinančios organizacijos atstovas buvo Linas Leonas, kurį siuntė Lietuvos sveikatos mokslų universitetas. Ir jaunimo atstovas buvo Klaudijus Melys, kuris yra Lietuvos jaunimo organizacijų tarybos atstovas. Ir taip pat buvo galimybė sudaryti nuotolinių atstovų delegaciją, tai joje buvo tiek iš Lietuvos studentų sąjungos, Vilniaus universiteto, Vytauto Didžiojo universiteto, Švietimo ministerijos ir kitų organizacijų, bet jau visi jie dalyvavo pagal savo galimybes – kas visas tris dienas stebėjo, kas tik vieną kitą renginį paklausė.

Rimvydas Petrauskas sudalyvavo ir tokioje specialioje sesijoje apie Globalią konvenciją, kuri skirta aukštojo mokslo kvalifikacijų pripažinimui. Šią UNESCO konvenciją Lietuva ratifikavo šių metų pradžioje, buvome devinti pasaulyje, kurie tą padarė, tad buvom pakviesti į panelę, nuo šalies pasidalinti savo manymu, kodėl ta konvencija yra naudinga ir paskatinti kitas šalis tą daryti, nes jos įsigaliojimui reikia bent 20 valstybių. Ir taip pat mūsų švietimo ministrė, nors negalėjo dalyvauti gyvai, bet buvo įrašiusi video žinutę apie konvencijos naudą.

Šalia tos delegacijos, kurios nariai vis tiek daugiau vyko klausytis, parsivežti kažką į Lietuvą, patys konferencijos organizatoriai dar buvo pasikvietę iš Lietuvos dvi pranešėjas, diskusijų dalyves, kurios šiandien su mumis kartu – tai prof. dr. Inga Žalėnienė, MRU rektorė, Tarptautinės universitetų asociacijos valdybos narė, kuri dalyvavo diskusijoje apie universitetų ateitį, ir prof. dr. Auksė Balčytienė, VDU Viešosios komunikacijos katedros profesorė, kuri dalyvavo kitame renginyje apie medijų ir informacinį raštingumą.

Kitas dalykas, kurį dar svarbu paminėti, kad buvo priimtas toks aukštojo mokslo veiksmų planas – *roadmap* ³ – ir jo šeši pagrindiniai principai, kurie atsispindėjo visoje konferencijoje, buvo:

- 1) Didesnė įtrauktis ir aktyvesnis įvairovės skatinimas;
- 2) Akademinė laisvė ir viešoji atskaitomybė;
- 3) Kritinis mąstymas ir kūrybiškumas;
- 4) Sąžiningumas ir etika, naujas pilietiškumo supratimas;
- 5) Įsipareigojimas tvarumui, socialinei gerovei, bendruomenei;
- 6) Bendradarbiavimas, o ne rungtyniavimas.

Aš manau, kad mes visas tas temas paliesim, aš dabar labai į tą dokumentą nesigilinsiu, bet norisi paminėti, kad jis buvo komunikuotas kaip vienas iš svarbių dokumentų, priimamų konferencijos metu.

Trumpai susirašėm ir su R. Petrausku apie jo išpūdžius ir bendrai buvo galima matyti iš visos programos, kad daugiausia buvo kalbama apie tai, ką aukštojo mokslo institucijos turi duoti visuomenei, kokia yra ta socialinė rolė, labai daug kalbėta apie įtrauktį ir įgalinimą (...), dažnai kartojosi tas *slogan* *as* „Leave no one behind“ – nepalikti nieko nuošaly; apie visuomenei atvirą aukštąjį mokslą, kuris yra jungiantis, integruojantis skirtingas žinių sistemas; buvo nemažai kalbėta ir apie *indigenous knowledge* (...), tų senųjų, vietinių bendruomenių archajiškas žinias, kurios kartais pasiūlo labai gerus sprendimus šiandieniniams iššūkiams (...). Kalbėta apie programų dekolonizaciją, jaunimo įgalinimą, partnerysčių svarbą, tvarumą, kuris turėtų būti kaip viską persmelkianti horizontali tema, o taip pat apie mokslą ir technologijas. Čia toks labai greitas pristatymas (...).

Norisi, kad kiekvienas iš Jūsų pasidalytų, kas Jums įsiminė ir pasirodė svarbu. Galit dalintis ir kitaip, bet gal tokia galėtų būti struktūra – gal galėtumėt pasakyti 1) koks Jums buvo bendras išpūdis (...), ar ten viskas buvo organizuota kokybiškai, ar buvo naudingas dalyvavimas ir nuvykimas; 2) ką įdomiausio išgirdot, ir 3) ką galbūt galėtumėte pritaikyti čia, Lietuvoje, arba ko trūksta, gal kažkokios įdomios paralelės atsirado, lyginant su tuo, ką girdit ir tuo, kas vyksta, ko reikia Lietuvoje.“

LINAS LEONAS

SKVC Studijų vertinimo komisijos pirmininkas, LSMU lektorius

„(...) Man buvo įdomios kelios sritys. Iš tikrųjų, iš tų 10-ies, kurios buvo pristatytos, gal tik vienos, apie finansavimą nieko nežiūrėjau, bet pagrindinė linija – kokia kokybės sistemų ateitis, Covid⁴ as ir jo pasekmės, ir nuotolinės studijos, jų ateitis. Nes mes Lietuvoje tikrai esame pamatę daug pasekmių [nuotolinių studijų] ir dėl to buvo įdomu, kiek, kas ir ką apie tai galvoja, ir ką ketina daryti. Ir netgi paaiškėjo, kad šitie dalykai buvo persipynę. Pandemijos pasekmės buvo konferencijos specifika, nuo šios temos prasidėjo daug sesijų. (...) Lietuvoje irgi girdėjau tą pačią mintį, kuri buvo patvirtinta – prieinamumas didėja, tačiau taip pat didėja ir atskirtis (skaitmeninė, technologinė) ir tai būdinga ne tik neturtingoms valstybėms. (...) Ir lygiai taip pat tas užkabino ir kokybės temas – nuotolinių studijų kokybės, tarptautinių nuotolinių studijų kokybės ir panašias. (...)

Iš organizavimo pusės, dar nepereinant prie pačių temų, tai bendrai buvo įmanoma susirinkti bene didesnę dalį tų pagrindinių dominančių temų, nors, kaip ir minėjot, vyko daug lygiagrečiai – iki 11 kambarių sukosi. (...)

Bendrai pati kokybė renginio turinio buvo gera, diskusijos vertingos. Mano požiūriu, kartais netgi vertingiau buvo pažiūrėti į tuos bazinius dokumentus, kurių pagrindu jie diskutuoja, pvz. Globalaus universitetų tinklo inovacijoms

³ „Beyond Limits. New Ways to Reinvent Higher Education“. Roadmap proposed for the WHEC2022 <https://www.whec2022.org/EN/homepage/Roadmap>

ataskaita⁴, Skaitmeninio mokymosi konsorciumo⁵ dokumentai, UNESCO rengiamos ataskaitos.⁶ (...) Paskaityti dokumentus, manau, verta, tą vertės ir mūsų politikos institucijoms ir aukštosioms mokykloms padaryti, nes tai yra tos kryptys, tie dalykai, kurie jei ir ne dabar, bet ateis.

Kalbant apie tai, ką aš išgirdau įdomaus, su kokybe buvo klausimas – kur mes judam toliau. Lietuvoje mes esame pradėję kryptį vertinimą, bet kai jis prasisuks vėl bus mąstymas, kas bus toliau. Viena stambi diskusija, kurioje irgi buvo aptariami dokumentai ir vieno iš senesniųjų kokybės vadovų perklausimas buvo, ar mes judame nuo centralizuoto kokybės užtikrinimo prie labiau autonominio, daugiau aukštosioms mokykloms. Atsakymas dalyvavusios grupės buvo, kad labiau į tą pusę žiūrime. Tai tam tikras iššūkis – Lietuvos atveju, kai turime įvairių aukštųjų mokyklų patirtį – aukštosios su tikrai didele kokybe ir aukštosios, kurios turi mažiau išteklių, mažiau patirties – kokių būdu užtikrinti vidinių sistemų veikimą. Tai čia man, kaip kokybės sistemos dalyviui, yra įdomi mintis.

Nuotolinės studijos. Vienoje diskusijoje studentų atstovo reakcija buvo gana išraiškinga į Vokietijos rektorių konferencijos pranešimą apie hibridinį mokymo modelį. Studento pastebėjimas buvo, kad nesvarbu ar *online*, *offline* ar hibridinis, labiau priklauso nuo mokytojo, ar jis buvo geras. Labai įdomi mintis. Lygiai taip pat išsiskyrė dvi kryptys konferencijos pristatymuose. Jeigu kalbėjo nuotolinių technologijų pramonė (pvz. Anthology kūrėjai), jie gausiai citavo tyrimus apie studentų pasitenkinimą, jeigu kokybės atstovai – mintis buvo vienareikšmiška, kad gyvos studijos turi daugiau nei nuotolinės. Mes turime klausimą, kad nuotolinės duotų, pasiektų tą patį, bet ne tai, kad jos yra geriau, t.y. kad jos nepakeičia. Ir manau, kad šitas toks kelių išsiskyrimas Lietuvoje irgi bus – bus tie, kurie diegia ir sako, kad studentai tą mėgsta. Bet, vėlgi, kita citata iš diskusijų - *learning outcomes matter* – t.y. studijų rezultatai, ne tik procesas (ką mes pasiekiam, ką mes duodam). Ir, aišku, čia gal tas pandeminis išryškėjimas labai stipriai visur atsispindėjo - bendravimo, socialinių, humanitarinių kompetencijų poreikis ir studentų noras būti universitetuose būtent dėl šitos priežasties. Lietuvoje, beje, kaip kur, įvairiai galėjo susitvarkyti, gal nebuvo taip aštru kaip kitose šalyse. Bet vyraujanti nuomonė, kad studentams gyvo bendravimo reikia.

Ir tas pats dalykas buvo kitose šnekose, pvz. apie XX amžiaus naujasias kompetencijas. Jose irgi girdėjau tą patį atspindį – įgyti kompetencijas, kaip gebėti bendrauti, spręsti konfliktus, susipažinti, mokytis. Įsiminė vieno labai charizmatiško pranešėjo pastaba apie tai, kaip jis motyvuoja [studentus] - ne tai, kad galvoti, koks mano pašaukimas gyvenime, ir praktiškai iki depresijos eiti, nes tu nerandi, koks tas pašaukimas, bet žiūrėti į šitas kompetencijas - šalia dalykinių būtina jos – kompleksinis kritinis mąstymas ir socialiniai humanitariniai aspektai. Tai tam tikrą praktinį aspektą Lietuvai matau. Žiūrint į tai, kokios studijų kryptys dabar Lietuvoje remiamos (biomedicina, informatika ir kt) – ar tikrai humanitariniai gauna pakankamą dėmesį? Ir ar tie, kurie yra reikalingi verslui, ar jie patys nepritrauks (galbūt tai labiau yra įsidarbinimo, nei parengimo klausimas). Aišku, aš to humanistinio požiūrio tikėčiausi UNESCO konferencijose, bet akcentas tikrai yra sustiprėjęs.

Dėl nuotolinių studijų – jos liks, bet jos nėra gyvas skaitymas nuotoliu. Tai yra kitas metodas, kitos kompetencijos, dėstytojo didaktikos klausimas, nes dar pridėdami skaitmeniniai gebėjimai. Berods Globalių universitetų tinklo ataskaitoje buvo nurodyta, kad skaitmeninės kompetencijos apima ne tik raštingumą, bet ir ką technologijos duoda, kokios grėsmės ir jų vengimą. Dabartiniame kontekste, čia galima atsižvelgti ir į tas kovidines pasekmes, į kompiuterių poveikį mūsų pažinimo procesams. Tas turbūt irgi turės atsirasti. Ne tik mokėti naudotis *excel'iu*, bet ir žinoti, koks turinys, kaip juo naudotis, kad išlaikytum ir psichinę sveikatą, ir efektyvumą, produktyvumą, rezultatus.

⁴ *New Visions for Higher Education towards 2030*, Global University Network for Innovation, 2022

<https://www.guninetwork.org/report/higher-education-world-8-special-issue>

⁵ angl. Online Learning Consortium <https://onlinelearningconsortium.org/>

⁶ Pagrindiniai konferencijos dokumentai: <https://www.whec2022.org/EN/homepage/whec2022-resources>

(...) Na ir ateinančios tendencijos, dirbtinis intelektas ir didieji duomenys. Apie tai jau yra diskutuojama, buvo pranešimai, bet gal reikėtų tai vertinti kaip ateinantį dalyką, o ne jau *de facto* esantį. Tam, kad galėtum tas technologijas efektyviai naudoti reikia daug duomenų, ir atitinkamai atsiranda klausimas jų gavimo, etikos, kai mes turim duomenų apsaugos reglamentus. Tai visa informacija apie studento kelią galėtų efektyviai padėti procesui, bet ar tokią informaciją galima gauti. Diskusijos buvo tokio atspalvio.

O kas naudinga – aš neabejotinai galvoju, kad Lietuvos mastu mums reikės galvoti apie nuotolinių studijų vietą. Jei pažiūrėtume į mūsų teisinį reglamentavimą, mes neturime pakankamai aukštu lygiu apibrėžę netgi terminų. Nuotolinis, skaitmeninis, hibridinis mokymasis. Kuo jie skiriasi? Jie turi skirtumų. Kontaktas – synchroninis, asinchroninis, gyvas ir t.t. Santykis, vertinimo aspektai. Nuo paties viršaus iki žemiau yra atsirandantys kokybės tinklai. Buvo konferencijoje diskusija apie tarptautinių nuotolinių studijų aspektus. Ir čia, aišku, lyderiai yra tos aukštosios mokyklos, kurios tą intensyviai daro. Buvo diskutuojama ir apie kokybės gaires, parengtas Skaitmeninio mokymosi konsorciumo (angl. Online learning consortium)⁷ su penkiais pagrindiniais stipuliais/ kriterijais, pagal kuriuos jie vertina. Greičiausiai ir Lietuvoje atsiras poreikis, diskusijos ir kažkoku būdu apsispręsimė. Tik greičiausiai tai jau nebebus, kaip yra su įprastinių studijų vertinimu, tas toks imperatyvinis, reglamentuojantis kriterijus. Bet sulyginimui, tam tikram standartui, gerajai patirčiai. Lygiai taip pat yra ir kitų - Europos nuotolinio mokymosi aukštųjų mokyklų asociacija ar kitos, kurios irgi dirba [toje srityje]. Konferencijoje nebuvo pristatyta tokių gairių dokumento forma, bet buvo diskusijų.

O aukštosioms mokykloms – žinutė, skatinanti padirbėti su dėstytojais. Nuotolinės studijos - tai nėra gyvų studijų kopija, tai yra kitas, atskirai konstruojamas dalykas, atskiri metodai, jos gali būti derinamos, bet tam reikia ir investicijų ir gebėjimų. Ir kai kalba eina apie efektyvumą – nėra tik tas paprastas požiūris, kad aš per kompiuterį paskaičiau, kad daug kas gali pamatyti, bet ir išliekamumo, tvarumo klausimai. Jeigu man reikės atnaujinti, ar technologijos lanksčios, kiek jos prisiderins prie naujų poreikių. Labai nevienareikšmiška, nėra ekonomiškai lengva. Kai kur hibridinės studijos buvo vertinamos kaip gerokos brangesnės, nes paskaitą gali transliuoti, bet kaip elgtis su aktyviais darbais. Vokietijos rektorių konferencijos pirmininkas hibridines studijas vertino kaip sunkų, brangų variantą. Lietuva, manau, padarė gerus žingsnius per pandemiją, kad išliktų studijos, bet dabar reikės pradėti žiūrėti į tai, kad jos būtų studijos, o ne buvusių studijų gelbėjimas ir laikinas vykdymas.“

PROF. DR. INGA ŽALĖNIENĖ

Mykolo Romerio universiteto rektorė, Tarptautinės universitetų asociacijos valdybos narė

„Kalbant apie pačios konferencijos organizavimą, ji buvo tikrai didelė, norėjosi daug kur sudalyvauti, bet fiziškai visur nebuvo galimybių. Kaip rektoriams, mums įdomus ženkliai platesnis spektras, bet buvome pakankamai riboti pasirinkimuose. Tai ateičiai (kalbėjom ir Tarptautinėje universitetų asociacijoje), kad orientacija į vieną ar kitą temą (ar tvarumą, ar studijų kokybę) tikrai leistų tokio lygio susirinkusiai auditorijai pasiekti konkretesnių rezultatų. Bet suvaldyti tokį konferencijos dydį organizatoriams iš esmės tikrai pavyko. (...) Bendras įspūdis labai geras. Aišku, vertingiausia dalis – neformalus bendravimas. Beje, esu buvusi keliose konferencijose, kur buvo labai geras apps'as sukurtas, kad būtų galima labiau bendrauti tarp sesijų. (...) Tai ateičiai, matyt reikėtų kažkokios interaktyvios priemonės, kuri leistų produktyviau išnaudoti laiką tarp sesijų. Bet tai detalės.

Kalbant apie turinį ir pagrindines žinutes, įdomu, kad mes tikrai visi skirtingas žinutes išsinešam pagal savo interesų lauką. Man, kaip rektorei, pagrindinis akcentas buvo į naująjį socialinį kontraktą ir besikeičiančią (ar gal net grįžtančią) koncepciją - popandeminiame pasaulyje vykstančios transformacijos, klimato kaita, technologinis progresas ir visi kiti iššūkiai sugrąžina humanistinę sociokultūrinę paradigmą. Kas yra labai svarbu ir visos aukštosios mokyklos, matyt niekas nepasisakytų kitaip, esam už šią paradigmą. Vis dėlto, jau ilgą laiką

⁷ Online Learning Consortium. Quality framework <https://onlinelearningconsortium.org/about/quality-framework-five-pillars/>

neoliberalistinė nuostata ir ekonominė paradigma, deja, bet ima viršų. UNESCO [konferencijoje] idealistiškai diskutuojame apie tikrai nuostabius dalykus - tvarumą, išsilavinimą kaip žmogaus teisę, plačią jos sampratą, į kurią įeina ne tik bendrasis ugdymas, bet ir aukštasis mokslas, mokymasis visą gyvenimą. Norisi diskutuoti ir kurti. Bet tuo pačiu turime paralelinę ekonominę paradigmą, monopolistines duomenų bazes (SCOPUS, Clarivate), turime reitingus (QS, Times, Šanchajaus), mes turim valstybių aukštojo mokslo politikas, kuriose, vis dėlto, siekiniai nėra tie, kurie yra UNESCO konferencijoje, ir kurie turėtų būti mūsų retorikoje ir mūsų politiniuose dokumentuose. Mes turime siekinį tapti x vietoje QS tarptautiniame reitinge arba pasiekti tam tikrą publikacijų lygį tose keliose monopolistinėse duomenų bazėse. Ir ta paralelinė realybė, kurioje mes gyvename, tarp tos socio-kultūrinės paradigmos ir ekonominės, na, verčia iš esmės institucijas gyventi su keliomis strategijomis. Viena strategija verčia prisitaikyti prie ekonominių veiksnių vien todėl, kad esi priklausomas, ypatingai valstybinis aukštojo mokslo sektorius, yra aiškiai priklausomas nuo valstybės politikos, nuo valstybės prioritetų ir finansavimo. Iš kitos pusės, tu supranti, kad sprendamas globalias problemas ir norėdamas, kaip sektorius, prisidėti prie globalių problemų sprendimo, na, vis dėlto, UNESCO idealai yra labai priimtini ir visi mes suprantam, kad link to turim eiti.

Apie tai tikrai daug diskutavom ir sesijose. Pavyzdžiui, su kolegomis teko kalbėti apie atvirąjį mokslą. Ir čia vėl susiduriame su tuo pačiu. Kad mes ir Europiniu ir pasauliniu mastu esame pasirašę tikrai nemažai deklaracijų, Europoje įkūrėme atviros prieigos debesį ir visi rezultatai, kurie yra sugeneruojami iš finansuojamų projektų irgi atitinkamai yra talpinami atvirąja prieiga ir panašiai. Bet tuo pačiu mes vėlgi turime orientaciją į komercines duomenų bazes, į publikavimą komerciniuose žurnaluose ir tas neatitikimas - turi būti sukurtos priemonės, kurios leistų labiau orientuotis institucijomis į tai, kas iškelta pasauliniu mastu UNESCO organizacijos.

Grįžtant prie pagrindinės žinutės, tai čia, aš manau, ir teisininkų bendruomenės pasauliniu mastu [požiūriu], jei mes kalbame, kad reikia išplėsti išsilavinimo, kaip žmogaus teisės sampratą, tai čia jau reikėtų padirbėti atitinkamai ir su samprata. Nes šiai dienai, samprata, kuri yra žmogaus teisių deklaracijoje įtvirtinta 26 straipsnyje, na ji vis tiek suponuoja tą siauresnį suvokimą, ir šiai dienai retorikoj tikrai girdime, kad ir aukštasis mokslas ir viso gyvenimo mokymasis – tai turi tapti sudėtine dali. Jeigu mes juos suprantame, kaip žmogaus teisę, kaip *common public good*, t.y. kaip viešąją (o ne privačią) gėrybę (o visgi ilgą laiką vyravo požiūris, kad studentas klientas, o studijos paslauga), jeigu įvedame visiškai kitą sampratą, na tai atitinkamai tarptautinėje erdvėje turi prasidėti diskusijos dėl sampratos plėtimo ir jos įtvirtinimo, nes nuo to prasidėtų esminės transformacijos ir valstybių politikose. Tai labai imponuoja ir mes, kaip su teise tiesiogiai susijusi institucija, kalbant apie tai, ką mes galėtume padaryti kaip teisės krypties lyderiai čia Lietuvoje, tai tikrai mes norime inicijuoti diskusijas dėl atitinkamų tarptautinių teisės aktų nuostatų ir plečiamos sąvokos įtvirtinimo.

Tvarumo dimensija išties yra horizontali. Ir tikrai išgirstos labai rimtos praktikos institucijų, kurios yra įtvirtinusios taip vadinamą *whole-institution approach towards sustainability*. Tai yra tas požiūris, kuris integruoja tvarumą į studijas, mokslinius tyrimus, visą infrastruktūrą, ir iš esmės tos praktikos yra įtvirtinamos jau ne viename universitete ir Lietuvoje, yra patvirtintos atitinkamos strategijos ir veiksmų planai.

Aišku, didelės diskusijos buvo ir dėl pačių reitingų, reitingavimo sistemų ir kur link šios sistemos turėtų eiti. Vis dėlto yra jau ir gerųjų pavyzdžių, buvo įvardintas *Times Higher Education* poveikio reitingas⁸, kuris būtent vertina atitinkamų institucijų įsitraukimą į 17 Darnaus vystymosi tikslų. Ar tai yra suprasta Lietuvoje – taip, nes daugelis universitetų jau ir dalyvauja, turi atitinkamas strategijas būtent tvarumo įgyvendinimui.

Mokymasis visą gyvenimą – supranta tiek pasaulis, tiek Lietuva, kad aukštajam mokslui tai kaip ir nauja sritis. Nors suvokta ilgą laiką kaip kvalifikacijos kėlimas, bet tas *reskilling 'as* ir *upskilling 'as* tikrai patenka į aukštojo mokslo

⁸ Times Higher Education Impact Rankings

https://www.timeshighereducation.com/impactrankings#!/page/0/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/undefined;
<https://www.timeshighereducation.com/press-releases/impact-rankings-2022-released>

lauką. Buvo dalintasi įvairiomis patirtimis, kaip vienoje, ar kitoje valstybėje tai yra įgyvendinta. Kadangi Lietuvoje dar tik esame šio kelio pradžioje, manau, tikrai daug ko galima pasimokyti.

Žvelgiant, ar iš tos konferencijos kažkokį naują modelį diegti institucijoje, tai noriu pasakyti, kad pastoviai sekame tą gerąją praktiką ir iš esmės tam tikri procesai jau yra įgyvendinti, kai kurie dar tik laukia įgyvendinimo. Esminis momentas bet kokiam esminiam proveržiui Lietuvos aukštojo mokslo sistemoje yra finansavimas. Tikrai jaučiam ir turim labai konkrečių pavyzdžių, kai viena ar kita programa, sukurta su tarptautiniais partneriais, jungtine programa, jeigu ji neturi finansavimo arba ji yra modeliuojama pagal bendrą schemą, ji surenka tikrai nedidelį skaičių studentų, kai tuo tarpu laimimas, pvz. *Erasmus Mundus* projektas su 1000 eur stipendija kiekvienam studentui, su mobilumo galimybėmis per kelias valstybes ar regionus – ji iš karto surenka, sakykim, 400 studentų į tas pačias 20 vietų. Žinoma, mes panaudosime ir visus ateinančius fondus - atsiradus didesniai finansavimui visi tie gražūs projektai, tiek tvarumo, tiek mokymosi visą gyvenimą srities, jie tikrai labai greitai Lietuvos universitetų būtų įgyvendinami.

Taip pat labai džiaugiuosi, kad rudenį ir Tarptautinė universitetų asociacija Dubline irgi organizuoja konferenciją⁹ būtent siejamą su vertybėmis aukštajame moksle ir tai irgi yra labai svarbi tema. Vertybių, ypač akademinės laisvės, institucinės autonomijos visame besikeičiančiame, transformaciniame fone, ypač siejant su technologiniu progresu, su aukštojo mokslo skaitmenizavimu, besikeičiančiais lyderystės modeliais ir, aišku, tuo pačiu tvarumu.

KLAUDIJUS MELYS

LiJOT Jaunimo reikalų tarybos narys, VU bibliotekos veiklos analitikas

„Labai pritariu tiek gerb. rektorės, tiek Lino mintims. Kaip jaunimo atstovas labiau žiūrėjau į jaunimo įtraukimo ir jiems sukuriamas galimybes. Man, kaip buvusiam studentų atstovybės vadovui, prisidėjusio prie įvairių tiek kokybės, tiek kitų pasiūlymų, buvo įdomu, kokias studentai turi galimybes įsitraukti kitose valstybėse pasauliniu mastu.

Pradėsiu nuo to, kuo konferencija ir užsibaigė – *Roadmap 2030* tvirtinimo arba jo pristatymo procedūra, kuomet *Global Student Forum* ir Lotynų Amerikos universitetų (Brazlijos ir Čilės) rektoriai išreiškė poziciją apie tai, kad jie nebuvo įtraukti į formavimą, nuomonės atsižvelgimą. (...) Taigi šioje vietoje, man atrodo, pasirodė tam tikra dalis, kur sprendimai priimami ne visada įtraukiant visas puses. Aišku, procesas ir toliau tęsis dėl šio dokumento, buvo iškart, renginio metu aptarta procedūra ir su tais pačiais asmenimis, bet tai parodo, kad daug kas įvyksta administraciniame lygmenyje, bet nebūtinai tai pasiekia visas suinteresuotas šalis. Tarsi ir teisingi dalykai yra užfiksuoti ir mes jiems tikrai pritariame kaip Europos kontinentas, ir tikrai matom tą viziją kaip Šiaurės pusrutulio valstybės ir, tarsi, tokį bendrą naratyvą formuodami, bet turime neužmiršti ir to, kas buvo paminėta, ypatingai ekonominiu ir finansiniu požiūriu. (...) Pietų pusrutulio valstybių, tų jaunų žmonių dalyvavimas ir įtraukimas, ir jų balso atnešimas, ir tų pačių *indigenous groups* paminėjimas ir įtraukimas, jų ilgamečio suvokimo įtraukimas, ypatingai tvarumo temoje, kurią pasaulyje ypatingai stengiamės formuoti per skirtingus teikiamus pasiūlymus, tai yra dalykai, kurių mes galėtume išmokti, bet tų žmonių mes neįtraukiam.

Labiausiai ką išsinešiau iš šios konferencijos - man buvo labai įdomi aukštųjų mokyklų poveikio tema, konkrečiai regiono, vietos lygmeniu. Kalbėdami Europos universitetų aljanse ARQUS ypatingai tą paradigmą brėžėm ir per kokybės temą ir kalbėdami apie įvairius pasiūlymus. Man tai buvo labai aktualu. Tai susisieja tiek su *indigenous groups*, tiek su tuo, ką daro Azijos universitetai. Jie turi didžiulį bendradarbiavimą ir poveikį; daugelis institucijos veiklos krypčių yra nukreiptos, sutelktos bendradarbiavimui su vietos bendruomenėmis, su vietos verslais, viešuoju sektoriumi. Man atrodo, kad to trūksta Lietuvoje, apie tai reikėtų stipriai pagalvoti. Ir tai stipriai siejasi ir su *SDGs*

⁹ 16th IAU General conference 2022 „Relevance and value of universities to future society“ <https://www.iau-aiu.net/16th-IAU-GENERAL-CONFERENCE-2022>

tema ir tuo, kaip mes vėliau tai atliepiame aukštųjų mokyklų strateginiame valdyme. (...) Šią temą mes ypatingai nagrinėjome (turbūt geriausioje veikloje, kurioje man teko dalyvauti) – *workshop'e* „Futures of Higher Education“¹⁰ su labai daug žmonių, labai gera metodika futuristinio planavimo aukštajame moksle, kurią pateikė moderatorės. Daug kalbėjome apie *global impact*, kuris prasideda nuo to, kaip aš veikiu vietos lygmeniu. (...) Mes labai dažnai mėgstame nueiti į finansus, bet užmirštam, kad mes jau daug dalykų esam sukūrę ir tiesiog reikia kartais apsijungti. (...) Ir ta susikurta konkurencija, kuri kartais, iš tikrųjų, yra nereikalinga, [jos nebuvimas] padėtų sutelkti mūsų jau sukurtus išteklius ir prisidėtų prie mūsų potencialo.

Tai galbūt ir prie organizavimo labiau noriu pasakyti - mes turėjome atstovų, kurie yra važiuojantys, bet daugelį paliekam asmeninei iniciatyvai tą padaryti. Čia galbūt ateičiai pasiūlymas – visi tie, kurie dalyvavome, tai vis tiek yra mūsų valstybės atstovavimas ir tam tikrų minčių pasidalinimas, kur ir ką mes galėtume padaryti. Tai tikrai aktyviai darė kitos valstybės. Jeigu pasižiūrėtume į Afrikos regioną, jie labai aiškiai turi savo valstybių atstovų susitikimus ir tada labai aiškų veikimą, kad [konferencijos metu] mums reikia susitikti su tokiais ir tokiais strateginiais partneriais. Taip, mums gera būti Europos kontinento ir ES dalimi, bet manau, kad tai prisidėtų prie mūsų glaudesnio ir aktyvesnio bendradarbiavimo ir galimybių plėtros. (...) Lengvas *brief'ingas* prieš renginį (programa, galimi dalykai, šiandien UNESCO svarbios temos) tikrai būtų [naudingas] tiek tiems, kurie dalyvavo nuotoliu, tiek fiziniu būdu. (...)

Vertinant patį renginį, man tikrai buvo labai įdomus *Higher Education and the SDGs*¹¹ tyrimas, atliktas *University of Bergen*, kartu su UNESCO, kuriame kalbama ir apie aukštųjų mokyklų valdyseną ir apie poveikį, nes jie yra labai stiprūs šioje srityje. (...) Plotis tyrimo, jo duomenų yra tai, ką galėtume pasiimti, kaip gerą patirtį ir pasinaudoti. Aš irgi išsinešu tą humanistinę ir socialinę paradigimą ir (...) atsigręžimą į pamatines vertybes, kurios turi būti ugdomos aukštajame moksle.

Bet galbūt šiek tiek nesutikčiau dėl nuotolinio mokymosi ir gyvo. Iš tiesų kalbėta, kad jo nepakeis, bet metodai skiriasi, aš irgi užsikabinau už minties, kad mokytojas yra ašis, jo pasiruošimas ir pasirengimas. Ta dalis apie instrumentus arba skaitmeninius įgūdžius, man atrodo, kad tai nėra kažkas plius (kad skaitmeninis įrankis turi būti), tai yra tiesiog *natural habitance*, natūralus įrankis, kurį mes turim naudoti. Tie principai, kurie neturi būti kažkas nauja arba neįtikėtina. Tai reiškia, kad mes kaip aukštojo mokslo institucijos bakalauro, magistro programose galbūt per mažai į tai investuojam, kad mūsų visuomenės nariai ir vėliau potencialiai mūsų akademijos nariai [tai gebėtų], arba per mažai tai darom ir švietime iki tol.

Ir toliau mūsų valstybės dalyvavimas *Young researchers*¹² ir kitose programose, kur jaunimo organizacijos galėtų įsitraukti, manau, yra vietos, kurias mes galėtumėm stiprinti. Manau, kad Lietuvos jaunimo dalyvavimas UNESCO įvairiuose renginiuose galėtų būti labiau sutelktas arba labiau išartikuliuotas ir per organizacijas, turėti aiškesnį koordinavimą, kur mes galėtumėm atnešti tam tikras temas, nes tai yra tam tikros platformos. Pavyzdžiui, šiuo metu kaip tik vyksta apie dezinformaciją ir *Young researchers* temoje įvairių valstybių atstovai, ir kiek žinau, mes nelabai ten turim atstovų. Nors valstybėje yra viena pagrindinių temų su kuria mes dirbame organizacijoje. (...)

Socialinės dimensijos tema – ypatingai svarbi Europos Sąjungoje, ir į Lietuvą pagaliau atėjusi, tiek įtraukumo į aukštąjį mokslą, kaip skirtingų socialinių, ekonominių *background'ų* žmonės gali įsitraukti į aukštąjį mokslą. Tai tikrai buvo viena tų temų, kuria aktyviai buvo diskutuojama ir pačiam teko dalyvauti. Ypatingai turime ko

¹⁰ Dirbtuvių „Reimagining the Futures of Higher Education: Scenario development workshop“ video įrašas <https://www.youtube.com/watch?v=M04A4C8qQ2I>

¹¹ „Higher education and the SDGs“, WHEC2022 background document, 2022 <https://cdn.eventscase.com/www.whec2022.org/uploads/users/699058/uploads/b6b10b00618b6acbe396d7b75219257f647b39d6b90de6f2e79f115bfb9ac88343776bef951a8fa6bd286ede4d3850ab2788.62833447c4ca0.pdf>

¹² UNESCO „Youth as Researchers“ iniciatyva <https://en.unesco.org/covid19/youth/yar>

pasimokyti iš Malaizijos universiteto, Čilės vieno iš universitetų, kur jie turi absoliučiai puikų įsitraukimą, [sprendžiant] iš to, kuo dalinosi. (...)“

PROF. DR. AUKSĖ BALČYTIENĖ

VDU Viešosios komunikacijos katedros profesorė, viena iš UNESCO katedros vadovių

„Mano vaidmuo šiame renginyje – nuotoliniu būdu atidariau vieną sesiją, kuri buvo skirta medijų raštingumui. (...) Gyvename socialinio ir skaitmeninio virsmo laike, esame apsupti skaitmeninių transformacijų absoliučiai visose gyvenimo srityse. UNESCO pirmosios iniciatyvos apie medijų raštingumą pradėtos dar 1970 metais, jau tada buvo suvokta ir aiškiai artikuliuota kiekvieno žmogaus teisė į mokslą, mokymąsi ir visų instrumentų, tam naudingų, panaudojimą. Tad šiuolaikinis medijų panaudojimas šiame virsmo laike irgi turi užgelti ir tas užgelėjimas turi susitelkti pirmiausia į visos labai sudėtingos, algoritmiškai paremtos technologijų ir globalių platformų galios suvokimą. Visi esame šiuolaikinės informacinės erdvės dalyviai, turime suprasti, kad ne tik turime galimybes pasiekti informaciją, bet turime labai gerai suprasti ir manipuliacinius mechanizmus, kurie veikia ir jų tikrai nemažėja, tiesą sakant, jų daugėja. Dezinformacija yra vienas iš ryškiausių ir agresyviausių [iššūkių]. Ir tikrai ne paslaptis, visi plačiai kalbame, kad ši tendencija, šie dezinformacijos pliūpsniai, manipuliacijos, kibernetinės atakos jos yra realios. Mes kiekvienas, nesvarbu, kokio išsilavinimo, kokios patirties ir amžiaus esame, mes galime būti paveikti, įtraukti, nes, išties, nesame pakankamai ir užtekinai pasirengę priimti, suprasti visas tas grėsmes ir rizikas. Ir sugrįžtant prie pandemio laikotarpio, tos rizikos galėjo būti ne tik turinio manipuliacijos, bet ir psichologinės, nerimo, nevilties ir visi kiti jausminiai dalykai, kurie labai pažeidžia, bet jie pažeidžia ne tik individualiai, jie sutrauko socialinį visuomenės audinį. Visuomenė nebetampa vienu kūnu, vienas kitą palaikančiais žmonėmis, didėja konkurencija, nepasitenkinimas, pyktis, ir visa tai tikrai pavojinga demokratijai. (...)“

Kaip kovoti su dezinformacija, su melo pliūpsniais, su manipuliacijomis, su nevertėjusia tokia vertybe, kaip tiesa? Tiesa yra siekinys, mes visada ieškome tiesos, pvz. siekiame prie jos priartėti per mokslo tyrimus, o dezinformacija sulaužo mūsų šį pamatinį siekį. Apie tai, kokią vaidmenį mokslas ir universitetas galėtų čia vaidinti ir prisiimti, mes čia nediskutavome, tačiau išmaščiau kaip sekančius veiksmus. Kadangi dezinformacija yra toks daugiaplanis, visa apimantis reiškiny, kad mes jį suprastume, būtinos jungtinės kolaboruojančios iniciatyvos. Ir tarp tokių jungtinių iniciatyvų tikrai tokių tinklų yra, net ir Lietuvoje mes turime tokių asociacijų, grupių, kur dalyvauja mokslininkai, žiniasklaida, žurnalistai, taip pat ir medijų edukatoriai. Šiuo atveju, keletą gerų pavyzdžių pasakyčiau, kad kovoje su dezinformacija žurnalistai ir žiniasklaida jau daro žingsnį į priekį, jie imasi veiksmų, kuria faktų tikrintojų redakcijas. Žodžiu, žiniasklaida, komercinė žiniasklaida investuoja į tą tokį misijinį vaidmenį. Žinoma, mes galime kelti klausimą, kiek tai yra efektyvu, ir kiek tai pasiteisina. Ar žmonės mato, žino patikrintus faktus. Tačiau žvelgdama į šių žurnalistų, faktų tikrintojų darbą, aš juos matau kaip tuos knygnešius prieš 150 metų ir seniau, kada jie tikrai rizikuodami savo ramybe, savo psichine sveikata, savo gyvybe (Lietuvoje negalime to pasakyti ir tikrai džiaugsmas, kad žurnalistų profesija nėra tokia pavojinga kaip kitose pasaulio kraštuose), tai mes matome, kad žiniasklaida investuoja nedidelėmis, bet labai kryptingomis pastangomis judėti pirmyn ir švarinti, gryninti šią erdvę. Manau, kad universitetai, išties, privalėtų tapti tomis salelėmis.

Girdėjau, kad tikrai buvo užsiminta apie socialinę paradigmą, apie sociokultūrinį arba humanistinį posūkį, kurio tikrai reikia šitam labai sudėtingam laike, tikrai jo reikia ir universitetai tą turi daryti. Jeigu žiniasklaida investuoja į faktų tikrintojų ugdymą, tų profesinių kompetencijų plėtotę ir informacinės erdvės švarinimą, tai universitetai tiesiog privalo kažką daryti, kad mūsų visuomenė stiprėtų, augtų, būtų empatiškesnė. Tikiu, kad ir studijų dalykuose kiekvienas dėstytojas palaiko, tarkime, diskusijų, sveiko, saugaus ginčijimosi atmosferą, kada galima diskutuoti, tačiau pagarbos, dėmesingumo, visų tų vertybinių kompetencijų tikrai yra pernelyg mažai ir tai yra pasekmė tų procesų, į kuriuos mus atvedė, kas buvo ir gerb. rektorės Ingos paminėta, toji neoliberalistinė arba į konkurenciją mus provokuojanti ir vedanti kryptis. Tai jeigu mes tai suprantame, jeigu matome pavyzdžius, kad net ir mūsų nedidelėje šalyje yra gerų pastangų, aukštosios mokyklos privalėtų išsikelti tokius tikslus, nepaisant, kokia yra konkurencinga aplinka, nepaisant to, kad visi universitetai konkuruoja dėl kiekvieno studento, dėl finansinių

galimybių. Bet jeigu būtų intencija, o turėti intenciją yra poveikio darymo ženklas, ir jeigu savo universiteto strategijose išsikeliamo tikslą kurti geresnę, draugiškesnę, malonesnę, pagarbesnę atmosferą mūsų visuomenėje, tai jau būtų nedidelis, bet bent jau intencijoje įsigyvenęs postūmis judėti švaresnio gyvenimo link. (...)

Manyčiau, kad šiam laikmečiui Lietuvai tai yra pati svarbiausia [tema] ir universitetai turi išties advokatauti artikuliuotai, suprantamai, drąsiai ir labai kryptingai pasakyti šią misiją. Ne tai, kad „mes norime“ - be jokios abejonės, mes norime partneriauti su verslu, daryti ekonominį poveikį, paskatinti ekonominės gerovės kismą savo aplinkoje. Bet jau ir iš verslų, ką mes girdime, kad ateidami studentai nespėja taip greitai įsisavinti to, ko profesinė prasme reikia verslui. Nes šiame skaitmeniniame virsmo laike verslas labai greitai atsinaujina, reikalauja naujų kompetencijų. Tai sakyčiau netgi verslai veikia yra linkę suteikti tas profesines atsinaujinusias kompetencijas atėjusiam absolventui čia pat darbo vietoje, bet išugdyti jautrumą, pagarbą, dėmesingumą, žingeidumą, platesnį pasaulio matymo horizontą - aš manau, universitetas tikrai turėtų šios misijos imtis. Ir globaliam pasaulyje - tai yra tikrai pačios aktualiausios kompetencijos dabar. Be jų tikrai neišspręsimė nei klimato kaitos, nei didžiųjų nelygybių, kurios vėlgi yra tikrai labai akivaizdžios ir jos nesisprendžia globaliame pasaulyje.“

DR. LAIMA GALKUTĖ

Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos narė, VDU Politikos mokslų ir diplomatijos fakulteto mokslo darbuotoja

„Aš irgi turėjau savo interesų lauką, tai yra darnus vystymasis. Aš visgi labai siūlyčiau naudoti tą sąvoką, kuri yra patvirtinta Lietuvių kalbos komisijos. Tvarumas gal labiau atėjo iš mūsų buitinio kalbėjimo. Iš tikrųjų, darnaus vystymosi tikslai susiję su įvairiomis temomis, kurias palietė ir tie tikrieji dalyviai – tai ir demokratiškumo ir socialinio teisingumo, humanitarinės kultūros. Studijų kokybė, kuri ir turėtų tuo remtis, bet, deja, kol kas pas mus nesiremia.

Pirmiausia gal paklausčiau, ar mes ketiname bendrai veikti aukštojo mokslo srityje, ar mes tik dabar pasidaliname savo mintimis, ir paskui kiekvienas sau į savo lauką ir ten dirbsime? Tad mano pirmasis klausimas prieš pradėdant kalbėti būtų mums visiems – ar mes ketiname nepasimesti, neišsiskirti, bet toliau koncentruoti pastangas? Nes jeigu užkabino tos idėjos, tai gal jų nepaleiskim. Kaip suprantu iš Jūsų veidų, kad reikia tęsti tą kovą.“

[INGA]: „Aš turiu pasiūlymą. Gal UNESCO galėtų pristatyti pagrindines išvalgas Lietuvos universitetų rektorių konferencijoje, nes mes kalbėjome ir su gerb. [LURK] prezidentu – kas toliau? Tačiau, ką gerb. Laima mums užduoda. Mes turim ne tik universiteto rektorius, bet pastoviai dalyvauja visos suinteresuotos institucijos – ir Seimo Švietimo komiteto vadovas visada dalyvauja ir švietimo ministrė dalyvauja, Švietimo taryba, tai čia tikrai puiki proga būtų dar prieš vasarą (nors matyt jau prieš vasarą nepavyktų, nes ši penktadienį jau turim posėdį), na, tada šį rugsėjį padaryti tokį susitikimą, aptarti visas šias nuostabias idėjas.“

[LAIMA]: „Iš tikrųjų aš galvoju, kad kaip tik, gal ir gerai rugsėjo mėnesį tokį susitikimą padaryti, dėl to, kad mums patiems reikia pasiruošti, mums reikia dar kartą pažiūrėti į tuos dokumentus ir pažiūrėti esmines kryptis.

Bet ką aš norėčiau pasakyti dabar iš to, ką aš stebėjau ir ką išgirdau iš Jūsų. Mūsų veikla arba apskritai universitetų pokyčiai yra dviejų lygių, t.y. aukštojo mokslo politikos pokyčiai ir tai yra universitetų autonomiškas veikimas ten, kur jie mato savo stipriausią, didžiausią vaidmenį. Ir aš galvoju, pirmiausia žiūrėdama į Liną ir į rektorę Ingą, kad vis tik, jeigu nebus tam tikrų aspektų politikoje, tai žemiau juos įgyvendinti bus labai sudėtinga. Nes jeigu, tarkim, mes kalbam apie universitetų poveikį visuomenei, ir dažniausiai labai banaliai girdim kalbant apie mokslinių tyrimų komercializavimą, o iš tikrųjų mokslinių tyrimų idėjos turi ateiti iš visuomenės poreikių, o ne paskui mes mėginame jas kažkaip pritaisyti ir gauti finansavimą. Man labai patiko profesoriaus Donskio mintis, kad mokslo etika pasireiškia jau tame, kaip mes pasirenkame tyrimo objektą. Vadinas, prieš pradėdant tyrimą reikia galvoti, kam rezultatai bus reikalingi, bet ne atvirkščiai. Tai politikoje, aš galvoju, būtų gerai pagalvoti apie du dalykus, tai ką ir

Linas pradėjo. Kokybės kriterijai. Mes matome, kad Bolonijos procese pakankamai gražiai pakalbėta apie socialinį universitetų vaidmenį, apie darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo lyderystę ir taip toliau, bet ar mes matome studijų kryptį ar institucinio vertinimo metodikoje šiuos kriterijus? Mes gi nematome. Ir labai, aš sakyčiau, smagu, kad Auksė sako „įmkimės iniciatyvos, mes darykime“, bet pagalvokime, kad tai bus mūsų papildomas darbas, o mums reikėtų, kad tą mūsų iniciatyvą pripažintų ir tai būtų pastebima ir įvertinta, kaip kokybės kriterijus vienoks ar kitoks. Tai va čia būtų politinis, turbūt, sprendimas ir mes galėtume galvoti apie tam tikrus pasiūlymus kokybės vertinimo sistemoje.

(...) Aš pasakysiu iš savo praeities – prieš 10-15 metų mes labai daug kalbėjome Bolonijos procese apie vidines kokybės užtikrinimo sistemas. Tai, kad universitetai patys turėtų savo kokybės sistemas susikurti ir jomis realiai naudotis, o ne turėti popierinį kokybės vadovą. Dabar kažkaip ir Bolonijos procese nutilo šitas dalykas, bet kalbant apie kokybės užtikrinimo decentralizavimą, gal mums verta atnešti į politiką tą vidinių kokybės sistemų užtikrinimo akcentą ir galbūt universitetai galėtų susivienyti pagalvodami, kaip galėtume tas sistemas susikurti sau, ne nusirašyti nuo kažkokio popieriaus, o pasižiūrėti, ar tie kokybės kriterijai mums tikrai svarbūs universitetų plėtroje. Ir tuo pat metu, mes ateitume prie to, ką Linas dirba Studijų kokybės vertinimo centre. Čia yra tokie politiniai pasiūlymai – kalbėti apie tuos tikruosius kokybės kriterijus, kurie mums svarbūs.

Dabar dėl humanizavimo, aš norėčiau atkreipti dėmesį į vieną aspektą, mes tarsi atskiriame technologiškąsias studijų kryptis ir humanitarines, socialines. Bet iš tikrųjų mums svarbus tarpdalykiškumas, kad tie, kurie, mūsų vadinami, technokratai, irgi įgytų socialinių įgūdžių bei suvoktų jų pagrindą – kodėl šito reikia.

Visi kalba apie *indigenous knowledge*. Šiaip jau, kadangi Azijoje aš nemažai dirbu, tai yra [verčiama kaip] tradicinės žinios. Bet žinot, kodėl tos žinios yra svarbios? Tradicinės žinios neatneš mums inovacijų, bet jos atneša mums tą supratimą, kad žinios turi būti susietos su vertybėmis. Tradicinės žinios dėl to ir išliko, kad jos turėjo vertybinį pagrindimą, o mes kalbame apie kompetencijas, o tai paprasčiausiai yra įgūdžiai, nes kompetencija visada neša vertybinį krūvį. Tai čia jau kalbant apie studijų didaktiką mums būtų labai svarbu pamąstyti, kad mes neatskiriamo – čia humanitarai, čia technokratai. Mes turime matyti tarpdiscipliniškumą ir transdiscipliniškumą. Ir tai būtent mums padeda susivokti, kai mes pradedame galvoti apie darnaus vystymosi tikslus, kurie turi vertybinę kryptį, turi susitarimą dėl ko jie visuomenei yra svarbūs.

Man irgi labai patiko jau konkretūs pasiūlymai dėl dezinformacijos, dėl žiniasklaidos vaidmens sustiprinimo. Aš manyčiau, kad galbūt būtų galima galvoti apie tai, kaip atnaujinti kai kurias studijų programas ir tai galėtų būti skirta ne tik abiturientams, bet kviesti žurnalistus. Dar kai kažkada dirbau VU Žurnalistikos institute, mes visą laiką kalbėjom, kaip su ta analitine žurnalistika mums daryti, ji neatsiranda nors tu ką daryk. Ir vis tik analitinė žurnalistika, kritinis mąstymas ir padėtų visuomenei susivokti. Ne šiaip priimti kokią nors žinią, bet pagalvoti, kodėl ji tokia. Tada galbūt mes galėtume ir toje chaotiškoje situacijoje jaustis tvirčiau ir turėtume tam tikrą navigaciją. Čia mums labai padėtų tiek VDU žurnalistų rengėjai, tiek VU žurnalistikos institutas, galbūt būtų galima kažkaip susivienyti, tai mums ypatingai svarbu šiuo momentu. Tai aš norėčiau ir dar kartą pasakyti, kad gal pabandykim pamąstyti, kokių mums politinių sprendimų reikia ir kokių galėtume idėjų kartu sugeneruotų ir įgyvendinti.“

[KLAUDIJUS]: „Aš labai norėjau sureaguoti į mintis paminėtas apie vidinės kokybės užtikrinimą. Jeigu žiūrėsime į Europos universitetų aljansus ir besiformuojančias idėjas bendrai Europiniu lygmeniu, tai tas vidinis kokybės užtikrinimas tampa tarptautiniu kokybės užtikrinimu ir jis peržengia institucijos ribas. Šiuo atžvilgiu, turbūt, pakankamai sunku tampa suderinti vidinę kokybės užtikrinimo sistemą, tokią, kokią turi institucija, ir skirtingose pasaulio Europos vietose esančias sistemas, kurios veikia skirtinguose blokuose. Yra tekę ir rašyti įvairių straipsnių apie tai. Ypatingai kalbėdami apie besiformuojančių Europos universitetų aljansų kokybės sistemų kūrimą ir vėliau atėjimą iki vidinės kokybės užtikrinimo savoje institucijoje, dažniausiai prie ko prieiname, tai kažkokių bendrų principų, nes tai yra tiesiog kultūriniai aspektai, kurie labai stipriai veikia. Norvegijoje turime absoliutų pasitikėjimą ir ten, iš esmės, yra vieno puslapio kokybės vadovas. Tai yra jų vidinės kokybės užtikrinimo sistema ir institucija

sako, kad tai yra vienintelis dokumentas, kurį jie turi. Ir turim vokiškąją kultūrą, kur turim vos ne šimto puslapių kokybės vadovą, visiškai detalų, su kiekvienos programos siekiniais ir t.t. Tai yra tas pats vidinės kokybės vadovas. Ir šitie kultūriniai skirtumai tampa sunkiu uždaviniu. Ir aš iš karto galvoju apie ateitį – jeigu mes pradėsime kalbėti Lietuvoje apie tokių vidinių kokybės sistemų bendrą naratyvą, kurį formuotumėm visai valstybei (taip supratau Jūsų mintį), tuomet klausimas a) kiek mes iš tikrųjų žengiam į turimą institucijos laisvę ir apsibrėžimą vidinės kokybės kultūros, b) kiek stipriai vėliau tai mus potencialiai galėtų paveikti ir ar tai nebūtų tik darbas dėl darbo, kad vėliau mes vėl žiūrėtumėm į kažkokį tai vidinės kokybės užtikrinimo kūrimą? Bet aš visiškai sutinku dėl tarpdiscipliniškumo principų, kurių, bendrai, galbūt kažkiek bandyta padaryti su dabartiniu studijų kokybės vertinimu (...). Bolonijos procesas iš esmės pasako, kad kiekviena valstybė ir kiekviena institucija pasirenka pati. Ir jeigu žiūrėsime į ESG¹³, tai jame labai aiškiai yra parašyti principai, kuriais mes turėtume vadovautis. Toliau tai yra valstybės ir institucijos apsisprendimas, ką daryti.“

[LAIMA]: „Man rodos, kad Klaudijus mane neteisingai suprato. Aš kaip tik norėjau pasakyti, kad kiekvienas universitetas turi sutarti, į ką fokusuojasi ir kaip tą daro. Tai yra susitarimas, bet tai nėra biurokratinis instrumentas. Man teko dalyvauti ir kuriant institucinio vertinimo metodiką Lietuvoje ir kokybės užtikrinimo sistemas ir domėjauosi įvairių valstybių sistemomis. Ypatingai man patiko Austrijos vidinės kokybės užtikrinimo sistemos dėl to, kad ten universitetas tiesiog turi savo sutarimus, kaip jie vertina kokybę ir tai toli gražu nėra biurokratinis aparatas. Ir, tarkim, institucinio vertinimo metodikoje irgi buvo kalba ne apie kažkokią biurokratizuotą kokybės užtikrinimo sistemą, kur papunkčiui viskas bus vertinama, bet klausimas, ar universitetas turi savitą kokybės užtikrinimo sistemą, kuria vadovaujasi savo kasdienėje veikloje. Aš tikrai nenorėjau Jūsų išgąsdinti, kad čia visi bus įsprausti į bendrą rėmą.“

[LINAS; pakomentavo susitikimo pabaigoje, bet citata atkelta čia dėl tematikos]: „Aš irgi pritariu Laimai. Kai mes kalbame apie vidines kokybės sistemas, tai čia mintis yra apie autonomijos didinimą. Tik tiek, kad kokybės sistema visada reiškia egzistuojančius kriterijus. Vienoje diskusijoje buvo labai įdomus klausimas iš auditorijos – „iš vienos pusės Jūs norite autonomijos, iš kitos pusės Jūs patys prašotės standartų“. Ir čia būtent buvo kalba apie tarptautines nuotolines studijas. Norima tam, kad būtų palyginama, kad būtų žinoma, kad veikia. Tikrai girdėjau tą bandymą judėti link autonomijos, bet kaip besiformuojančią mintį, o ne kaip suformuotą poziciją. Tai dar tik kristalizuojasi, atsakymas čia yra tikrai sudėtingesnis, negu atrodo iš pirmo žvilgsnio. Nes vidinė sistema, viena vertus, reiškia, kad ji veikia pagal institucijos ypatumus ir tai, kas jai svarbu. Kita vertus, tie, kas išorėje turi kažkaip žinoti, kad tai, ką institucija suteikia, tą ir reiškia, atitinka. (...) Vidinės kokybės sistemos iš esmės reiškia vidinės autonomijos didinimą. ESG¹⁴, beje, keisis, šitai versijai jau yra daug metų, nežinau kada, bet greičiausiai ten jau bus kita tikrovė. (...) Manau, kad anksčiau ar vėliau mes irgi turėsime į tai žiūrėti.“

GRAŽINA KAKLAUSKIENĖ

Švietimo mainų paramos fondo (ŠMPF) direktoriaus pavaduotoja

„Visų pirma, labai norėčiau padėkoti Lietuvos UNESCO komisijai už tokį formatą, kuris, mano galva, yra labai naudingas. Aš, deja, nedalyvavau dėl kitų įsipareigojimų [konferencijoje], bet Jūsų įžvalgos ypatingai vertingos, nes Jūs matote iš mūsų Lietuvos perspektyvos tuos klausimus. Man labai džiugu, kad beveik visi akcentavote tą universiteto misiją. Žinom, kad yra dvi pagrindinės, t.y. mokslas ir studijos, bet ta trečioji – tarnystės visuomenei, Lietuvoje dar nėra tiek išplėta ir tai yra didžiulis potencialas, į kurį, mano galva, šiuo metu turėtume labai atkreipti dėmesį.

¹³ Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG), 2015.

https://www.enqa.eu/wp-content/uploads/2015/11/ESG_2015.pdf

¹⁴ Ibid.

(...) Aš norėčiau išgirsti iš Jūsų, kaip konferencijoje atsispindėjo karo Ukrainoje klausimas, nes dalyvauju intensyviai įvairiuose Europos Komisijos formatuose, kuriuose mes diskutuojame apie paramos paketus per įvairius instrumentus Ukrainai, ir aš pastebėjau, kad jautrumas šiai temai yra proporcingas atstumui iki Ukrainos. Vėlgi, yra įvairiausių nuomonių dėl UNESCO, kaip organizacijos, požiūrio į šį klausimą, todėl gal galėtumėte labai trumpai pakomentuoti.“

[KLAUDIJUS]: „Pirmiausia, kur prasidėjo, tai atidarymo ceremonijoje, Barselonos merės kalboje. Pirmas pasisakymas, matyt, buvo vienintelis toks labai akcentuotas ir ryškiai išartikuliuotas apie tai, kad turime kalbėti Ukrainos ir Rusijos karo tema. Tame *workshop'e*, kurį minėjau, mes pakankamai daug kalbėjome apie karinius konfliktus ir ten artikuliuojamas būtent Rusijos-Ukrainos konfliktas. Ne kažkokiems konkretiems sprendimams, bet tokia tema buvo išvystyta. Man taip pat teko susipažinti su Ukrainos švietimo ministerijos atstovais ir mes taip pat kalbėjome apie studentų įtraukimą, aukštųjų mokyklų išorinį vertinimą, tada irgi palietėm. Tačiau negaliu pasakyti, kad buvo labai aiškiai išartikuliuota, ką mes turėtumėm daryti. Aš pajaučiu ir kituose kontekstuose, kuriuose tenka būti, kad arabų valstybėms dažnai tai yra kasdiena (sulyginama su Afganistano, ar Afrikos, Lotynų Amerikos [konfliktais]), suvokiamas kaip tam tikras teritorinis konfliktas arba pilietinis. Ir tai bandoma sulyginti. Bet labai aiški artikuliacija iš Europos ateina ir iš Amerikos valstijų.“

[INGA]: „Pritariu, ką Klaudijus sakė. Tikrai buvo keletas akcentų, ypač sveikinimo kalbose, ypač kalbant ir akcentuojant *peaceful, just, sustainable futures* aspektą, bet kažkokių ryškių diskusijų nebuvo. (...) Dažniausiai Europiniai partneriai kelia šitą klausimą, bet arabų kraštai, Azija, netgi Amerika labai nuosaikiai. Netgi sulaukiame tokių komentarų, kad turime ir Sirijos konfliktą ir šitokios krizės ir praeityje ir dabar tebevyksta, ir lygina su konfliktu Ukrainoje. Ir tikrai jaučiam pareigą paaiškinti plačiau. Netgi ir šiandien, kai dalyvausiu Ewora¹⁵ - Europos moterų lyderių asociacijos - renginyje, turėsiu 3 valandų *workshop'ą*, į kurį pakvietėme Ukrainos aukštųjų mokyklų lyderes moteris, kad jos išreikštų savo nuostatas, ko tikėtusi iš Europos akademinė bendruomenių, kokios paramos. Nes dažnai pradėdame iš kito galo – sudėliojam paramos paketą ir jį pasiūlom, bet neįsiklausom į kitą pusę. Kai mes puolėm per pirmas dvi savaites sakyti, kad mes priimam į nemokamas studijas studentus – jie sako „stop, bet mums ne to iš Jūsų reikia. Mes tikrai nenorim, kad Jūs perimtumėte mūsų studentus, mūsų geriausius dėstytojus į savo valstybes. Jūs padėkite mums aktyviau dalyvauti projektinėse veiklose, sukurkite tą laikiną saugią aplinką mūsų studentams.“ Ir tada jau mes pakeitėme atitinkamai savo institucinius instrumentus. Iš tikrųjų, matyt, mums, Baltijos šalims, Lenkijai tikrai labiau rūpi akademinės bendruomenės ir apskritai Ukrainos konfliktas ir visos pasekmės negu tolesnė partnerė.“

[LAIMA]: „Turime tokius du „greičius“. Vienas dalykas – mums reikia labai aiškiai žinoti, ko konkrečiai dabar reikia Ukrainos akademinė bendruomenei, kitas dalykas – vėlgi grįžtam prie to paties švietimo humanizavimo. Jeigu pas mus viskas gerai būtų su šiuo aspektu, tai matyt neatsitiktų tokių dalykų, kaip dabar Vokietija, Prancūzija reaguoja. Ta prasme, kad turime matyti ir tą ilgalaikį tikslą, visuomenę, kuri apskritai priešintusi smurtui, o kita vertus, dabar galvoti apie tas *ad hoc* priemones, ką mes tuoj pat galime padaryti.“

UŽBAIGIMAS

[DALIA]: „Pirma, [ši patirtis] dar kartą patvirtino, kokia svarbi įvairovė delegacijoje. Ir mūsų diskusija yra tokia įdomi, gili, neišsenkanti dėl to, kad būtent dalyvavo žmonės iš labai skirtingų pozicijų ir skirtingų institucijų. Tai gal toks akivaizdus faktas, bet jį norisi užsifikuoti. Kai vyksta kažkokie renginiai, dažnai delegacijose vyksta tik ministerijų ar kitų institucijų atstovai, bet labai svarbi ta įvairovė.“

¹⁵ Ewora - European Women Rectors Association (lt. Europos moterų rektorių asociacija).

Antra, tikrai labai džiaugiuosi girdėdama, kad konferencija inspiravo tiek minčių. Iš tikrųjų, paminėjote labai skirtingas temas, į skirtingus dalykus orientavotės. Gal tokia labiau pasikartojanti tema buvo socialinė ir humanistinė paradigma. Taip pat, ką girdžiu ir dirbdama su mokyklomis, kad vis dėlto labai sudėtinga ta [priešprieša] - konkurencija vs. įtrauktis. Viena vertus, kalbama apie įtrauktį, ir tuo pačiu kalbama apie talentingiausius vaikus ir t.t. Ir lygiai tą patį matome aukštojo mokslo sistemoje. Tai čia tikrai to vientisumo ir strategijų vieningumo trūkumas, turėtų būti ne atskiros strategijos, o viena. Tai, man atrodo, labai svarbu visoje švietimo sistemoje, visuose lygiuose. Kitos temos, kurias minėjot ir dažniau pasikartojo – vidinės kokybės sistemos, poveikio vertinimas, labai svarbi Laimos minėta mintis apie žinias susietas su vertybėmis, tarpdiscipliniškumas, žiniasklaidos stiprinimas. (...) Ir Klaudijaus minėtas aktyvesnio jaunimo įtraukimo į įvairius tarptautinius formatus poreikis.

Įsipareigoju parengti viso to, ką kalbėjom reziumė, kažkaip užfiksuoti visa tai, ką kiekvienas iš Jūsų pasakė. (...) Man atrodo, labai puikus pasiūlymas pristatyti tai LURK'e rugsėjį. Labai džiaugiuosi, kad dabar turim tokį pirminį susitikimą mažesniame rate, o po to jau galim ir pasiruošti nešti toliau šias žinias.“

[AUKSĖ]: „Ne tik galbūt pristatyti LURK'e. Manau, kad galim eiti ir dar toliau. Nežinau, ar tai pavadinti rektorių susitarimu, Baltąja knyga vadinti tai tikrai dar ne laikas, bet tai reikia artikuliuoti, nes pirmiausia pradeda keistis žodynas. Kada mes pradėsime kalbėti jautriau, tada ir tos vertybės pradės įsigyventi. Aš labai palaikau pirmo politinio žingsnio, pareiškimo padarymą.

O dar kitas dalykas dėl žiniasklaidos, beviltiškai mažai apie mokslą ir švietimą kalba mūsų žiniasklaida ir mūsų žurnalistai. Čia irgi atskiros diskusijos vertas klausimas, tai gal ir tą kažkaip pasižymėkim. Kad viešojo erdvė nebūtų persmelkta kitomis temomis, žinoma, jos visos svarbios, bet švietimas ir jautri, įgalinta visuomenė – tai yra visa ko pagrindas.“

Transkribavo Dalia Stabrauskaitė, 2022.06.30